



# ÉVES BESZÁMOLÓ JELENTÉS

2004/2005

**RÓMA**

**DR. PÁNCZÉL MÁRIA**

tudományos és technológiai (TÉT) attasé



## 1. Olaszország tudományos és technológiai rendszerének fő jellemzői

### *A politikai és gazdasági környezet*

Második beszámolósi időszakom alatt az olasz politikai élet legfontosabb nemzetközi szintű eseménye az új európai alkotmány 2004. október végi, római aláírása volt a 25 EU tagország állam-, ill. kormányfői részéről a Capitolium-on. Az olasz hatóságok és önkéntesek kivételes szervező- és fogadókészségről tettek tanúbizonyságot 2005. áprilisában II. János Pál pápa temetése és XVI. Benedek beiktatása alkalmából is. A belpolitikában a Silvio Berlusconi vezette jobbközép koalíció kormányátalakításra kényszerült az idén tavasszal, a regionális választásokon elszenvedett nagymértékű veresége kapcsán. 2006. tavaszán kerül sor a következő törvényhozási választásokra.

Az olasz gazdasági helyzet tovább romlott az elmúlt egy év alatt. Az OECD 2005. május végén publikált adatai szerint az olasz GDP 2004-es 1%-os növekedése után, 2005-ben a GDP 0,6%-kal csökken (!) és 2006-ban csak szerény, 1,1%-os növekedés várható. Eközben a deficit emelkedik: 3,2% volt 2004-ben, 4,4% lesz 2005-ben és 5,0% 2006-ban. Hosszú idő után először az igen magas államadósság is némileg növekedett (105,8%-ról 106,6%-ra), miközben az olasz export 2005-ben stagnál. Az EU Bizottság 2007. végéig adott haladékot az olasz kormányának a folyó fizetési mérleg hiánya tekintetében a maastricht-i kritériumok teljesítéséhez. Elemzők szerint a recesszió alapvető oka az évek óta halogatott strukturális reformok hiánya, a munkaerőköltségek emelkedése és az innovációs befektetések alacsony szintje. Ehhez járul a kőolaj magas ára, az erős euró és a fokozódó távol-keleti konkurencia a Made in Italy hagyományos iparágaiiban. Az olasz versenyképesség átlagos csökkenése az elmúlt 4 év során mintegy 25%-ra tehető vezető európai versenytársaival szemben.

### 1.1 Az olasz Tét politika fő ismérvei

Az olasz kormány két legfontosabb Tét politikai intézkedése a 2005 –2007-es Nemzeti Kutatási Program jóváhagyása és ezzel összefüggésben egy versenyképességi törvényjavaslat-csomag Parlament elé terjesztése volt 2005 tavaszán.

2005. március 18-án fogadta el a Gazdasági Tervezési Tárcaközi Bizottság (CIPE) a „2005-2007-es Nemzeti Kutatási Program” című dokumentumot (NKP). Ez két korábbi Tét politikai dokumentum – a 2002-ben elfogadott „Kormányzati Tét politikai irányelvek” és a 2003-ban kidolgozott „Kutatásértékelési irányelvek” – aktualizálása és továbbfejlesztése révén az első igazán átfogó kormányzati K+F dokumentumnak tekinthető, amelynek frissítésére ezen túl évente sor kerül.

#### *1. Az NKP stratégiai célrendszere:*

A tudomány, technológia és innováció révén:

- az életminőség javítása,

(egészség, biztonság, környezet)

- a vállalatok versenyképességének növelése,

(ipari kutatási prioritások, technológiai körzetek)

- a fenntartható fejlődés világméretű biztosítása.

(katasztrófa-előjelzés, Föld-megfigyelés, bio-diverzitás).

## 2. *A stratégiai prioritások:*

### *a) stratégiai akciók:*

- Első akció: az ország tudományos potenciáljának erősítése a kiválóság, a meritokrácia, a nemzetközi együttműködés, a humán erőforrás növelésének és jobb hasznosításának előmozdítása révén.
- Második akció: a nemzetgazdaság technológiai színvonalának emelése versenyképességének növelése érdekében (rövid- és középtávon).
- Harmadik akció: a nemzeti kutatási rendszer aktív részvételének fokozása a nemzetközi T&T kooperációkban és az EU K+F programjaiban.

### *b) stratégiai beavatkozási területek:*

- kiemelt gazdasági jelentőségű ágazatok (műszeripar, gyártási rendszerek, mikro- és optoelektronika, élelmiszeripari rendszerek)
- környezetvédelem és energia-gazdálkodás (energetika, közlekedés, éghajlatváltozás)
- egészségvédelem (biotechnológiák)
- a nemzeti kulturális örökség megőrzése (anyagi és nem-anyagi kulturális javak).

## 3. *A stratégiai célok megvalósítását szolgáló eszközök:*

### - Első akció:

- A kutatás színvonalának figyelembevétele az egyetemek alapfinanszírozásában,
- Az Egyetemi Kutatási Alap forrásainak növelése,
- A külföldiek számára kiírt doktori ösztöndíjak számának emelése,
- A tudományos-műszaki szakok népszerűsítése,
- Ipari kapcsolati irodák és inkubátorok létesítése az egyetemeken,
- A kutatóintézetek finanszírozásának minőségi differenciálása,
- Közös állami-magán laboratóriumok létesítése kiemelt témákban,
- High tech spin-off és start-up cégek létrehozása.

### - Második akció:

- Automatikus pénzügyi kedvezmények a termelő ágazatokban az export-oriented és a high-tech vállalatok kiemelt támogatása mellett,
- A regionális innováció fejlesztése – az egyetemek, kutatóintézetek és a helyi ipar együttműködésén alapuló – technológiai körzetek létesítése révén,
- A kis- és középvállalatok innovációs tevékenységének kiemelt támogatása,
- A kockázati tőke forrásainak növelése,
- 10 nemzeti ipari kutatási program elindítása.

### - Harmadik akció:

- az európai és nemzeti források hatékony kihasználása,
- a nemzetközi „best practice”-ok alkalmazása,
- új, közös K&M - Kutatási Minisztérium akciók,
- az olasz T&T attaséi hálózat jobb kihasználása,
- nemzetközi közös laboratóriumok alapítása,

- a külföldön dolgozó olasz kutatók összefogása,
- a kétoldalú egyezmények modernizálása,
- közös doktori képzések ösztönzése,
- nemzeti technológiai platformok létrehozása és az EU programokhoz kapcsolása.

Közel hat hónapos előkészítés, belső koalíciós viták és a munkáltatók valamint a munkavállalók képviselőivel való konzultáció után az olasz kormány 2005. március 11-én elfogadta a „Gazdaság-, társadalom- és területfejlesztési akcióterv”-et, azaz az ún. versenyképességi csomagot, amelynek törvényerejű rendelete (a legsürgősebb teendővel) és törvénytervezete – számos egyéb intézkedés mellett - összesen 6 milliárd euró többletforrást biztosít az olasz versenyképesség növelésére egy Vállalat-támogatási Alap formájában. Az Alap 30%-át, azaz 1,8 milliárd eurót a vállalati kutatás-fejlesztés stratégiai programjainak – az állami kutatóhelyekkel közös – megvalósításának támogatására szentelik. A legfontosabb stratégiai célok:

- a kutatási ráfordítások jelentős növelése a stratégiai ipari ágazatokban a vállalatok, az egyetemek, a kutatóintézetek és a technológiai körzetek bevonásával,
- a fiatal kutatók és vállalati fejlesztők továbbképzésének támogatása (minden kutatási program költségvetésének 10%-ka erejéig),
- a technológiai start-up-ok létesítésének állami támogatása,
- 10 stratégiai ipari kutatási program végrehajtása a high-tech szektor növelése, az export fokozása és a külföldi befektetések idevonzása érdekében.

A 10 program a következő területeket öleli fel:

1. egészségügy (a rák és a degeneratív betegségek gyógyítása),
2. gyógyszeripar (természetes és új hatóanyagok),
3. orvosi műszeripar,
4. fejlett gyártórendszerek (cipő-, bőr-, textil- és ruhaipar),
5. gépjármű motorfejlesztés (2 kerekű, környezetbarát),
6. hajó-, repülőgép- és helikoptergyártás,
7. új anyagok (szerkezeti kerámiák),
8. szélessávú, műholdas távközlési rendszerek (biztonság, katasztrófa-elhárítás),
9. tájjellegű élelmiszeripari termékek biztonsága és minősége,
10. fejlett közlekedési és logisztikai rendszerek (személyek és áruk info-mobilitása).

## **1. 2. Az olasz K+F+I rendszere, intézményi-finanszírozási struktúrái és jogi keretei**

Nem történt változás a kutatás irányításában, ugyanakkor az olasz Számvevőszék elmarasztalta az Oktatási és Kutatási Minisztériumot a kutatási alapok kezelésének 1999 és 2003 közötti hiányosságai miatt. Az olasz kutatási rendszer három nagy hálózatát az egyetemek (60 ezer kutató - 4,7 md € K+F kiadás 2002-ben), az állami /kutató/- intézetek (30 ezer kutató - 2,1 md € K+F kiadás) és a vállalatok (70 ezer kutató - 7 md € K+F kiadás) képezik.

Az Olasz Statisztikai Hivatal legutóbbi, 2004. decemberében publikált teljes körű K+F adatai 2002-re vonatkoznak, emellett becslést tartalmaznak 2003-ra és előrejelzést 2004-re. Eszerint 2002-ben a teljes nemzeti K+F kiadás reálértéken 4,4%-kal növekedett az előző évhez képest és elérte a GDP 1,16%-át. A növekedés 8,5%-os volt az egyetemeken, 5,9% a vállalatoknál és 2,9% az állami intézeteknél. A 2003-2004-es becslések szerint minden szektorban folytatódik a szerény ütemű – 1 és 5% közötti – növekedés. 2002-ben a teljes olasz (intra muros) K+F

kiadás 14,6 md € volt. Az ennek megfelelő K+F tevékenység majdnem fele (48,3%-a) a vállalatoknál zajlott, az egyetemek 32,8%-os, az állami kutatóintézetek 14,5%-os, az egyéb állami intézmények 3,1%-os és a magán non-profit szervezetek 1,3%-os részesedése mellett. Mindebből alapkutatásra 14,2%, alkalmazott kutatásra 51,7% és kísérleti fejlesztésre 34,1% jutott. A vállalati K+F kiadások évi átlag 4,4%-kal nőttek 2000 és 2002 között, és további, bár lassúbb növekedésük becsülhető. Az ipari K+F kiadások 71,2%-a az 500 főnél többet foglalkoztató nagyvállalatoknál képződött, miközben az 50 főnél kevesebb alkalmazottal bíró kisvállalatok részesedése csak 5,6%.

Az iparban néhány kutatás-intenzív ágazat emelkedik ki: ezek a vegyipar és gyógyszeripar, a szórakoztató elektronikai és távközlési eszközök gyártása, a gépgyártás és a járműipar. Jelentősen nőtt ugyanakkor 2002-ben egyes hagyományos szektorok K+F kiadása is: a nem-fémes ércfeldolgozásban 46%-kal, a textil-ágazatban 34%-kal és a gumi és műanyag szektorban 33%-kal. A vállalati kutatásban foglalkoztatottak száma 7,6%-kal nőtt. A vállalati K+F kiadások zöme Észak-és Közép-Itáliában realizálódott, és csak 8,3% jutott Délre. Ez az aránytalanság kevésbé hangsúlyos a kutatóintézetek és még kevésbé az egyetemek esetében. A K+F kiadások Lazio, Piemonte és Lombardia régiókban koncentráálódtak leginkább.

A K+F területét érintő új jogszabály az egyetemi kutatók és oktatók jogállásáról szóló törvénytervezet, amelyet 2005. június 15-én fogadott el az olasz parlament alsó háza. A sokat vitatott törvényben figyelembe vették az olasz Rektori Konferencia és az ellenzék néhány módosító javaslatát is. Moratti oktatási és kutatási miniszter asszony szerint a törvény célja egy modernebb, európai és minőségi olasz egyetemi rendszer emberi erőforrásainak biztosítása. A jogszabály fő elemei: az egyetemi kutatók oktatási tevékenységének elismerése és egyetemi oktatóvá válásuk lehetővé tétele, valamint tehetséges fiatalok felvétele határozatlan idejű szerződéssel és megfelelően vonzó fizetéssel. Az új oktatók és kutatók felvételét a jövőben a minisztérium központilag menedzseli olyan 5 fős nemzeti bizottságok révén, amelyeknek nem lesznek tagjai a versenyvizsgát kiíró egyetemek professzorai.

### **1. 3. A kutatási eredmények hasznosítási módszerei**

Olaszországban a kutatáshasznosítás területén a kormányzati Tét politika kiemelten támogatja az állami-magán együttműködéseket, a spin-off cégek megalakítását, a szabadalmak hasznosítását, a technológia-transzfert és az új technológiai körzetek kialakítását. Ezek közül a legátfogóbb és legújszerűbb kezdeményezés a technológiai körzeteké, amely tulajdonképpen magában foglalja a három másik elemet is.

Az olasz gazdaság és a kutatási szféra meglévő és potenciális erősségeit legsikeresebben összekapcsoló és támogató kezdeményezés a technológiai körzetek kialakítása. Ezeket a meglévő felsőoktatási, kutatási, technológiai és ipari erőforrásokra alapozva, a kormány K+F stratégiájában megjelölt prioritások mentén a Kutatási Minisztérium és a régiók közötti megállapodás alapján hozzák létre. Adicionális finanszírozásuk három szinten történik: a technológiai körzetet együttesen támogatja a Kutatási Minisztérium és a régió egy 5 éves terv alapján, a körzeten belüli egyetemeken kiválósági központokat alakít ki a minisztérium az egyetemekkel közös finanszírozásban, végül a körzet kutatóhelyei által megpályázható, részletes tematikus pályázatok kerülnek kiírásra a minisztérium központi kutatási alapjai terhére.

Az ún. téma-specifikus technológiai körzetek létesítése, amelyet megvalósíthatósági tanulmányok alapján a régiók kezdeményeznek, a kormány, az egyetemek, az önkormányzatok, a kutatóintézetek, a vállalatok és a pénzügyi alapítványok közötti szinergián alapul. Céljuk olyan szellemi-, intézményi- és anyagi erőforrás-koncentráció kialakítása, amely versenyképes K+F projektek végrehajtásához vezet, elősegítve a helyi vállalati struktúra sikeres innovációs tevékenységét.

Az eddig létesített körzetek mindegyikében adottak voltak a következő feltételek:

- Mélyreható elemzéseket tartalmazó megvalósíthatósági tanulmányok által alátámasztott, strukturált fejlesztési terv, a küldetés, a résztvevők, a finanszírozási csatornák és a szellemi tulajdonjogok kezelésének tekintetében;
- A kormány 2003/2006-os Kutatási Irányvonalában megjelölt stratégiai szektor jelenléte;
- A régió ipari struktúrájába ágyazott vezető ágazati cégek megléte;
- A szakterületen kiválósági szintet elért egyetemek és kutatóintézetek működése;
- Egy olyan vezetési struktúra, amely biztosítja a termelési, a tudományos, a technológiai és a társadalmi partnerek teljes körű részvételét a körzet működtetésében;
- Köz- és magán finanszírozási források, és különösen a regionális pénzügyi rendszer (banki alapítványok, kockázati tőke társaságok) hajlandósága az „early stage” és a „seed capital” biztosítására.
- A kezdeményezések koordinálását biztosító jogi személy megléte.
- A körzet közép-hosszú távú önfenntartóságának előrejelzése.
- Új stratégiai irányvonal megvalósítása integrált projektek révén.

A már létrehozott körzetek alakulásuk időrendi sorrendjében a következők:

- Információs- és távközlési technológiák: „Torino Wireless”, Piemonte; 2001. dec.
- nanotechnológiák: Padova, Veneto; 2002. dec.
- polimer- és kompozit anyagok: Nápoly, Campania; 2003. jún.
- mikroelektronika: Catania (Etna-Valley), Szicília; 2003. nov.
- mechanika: Hi-Mech, Modena, Emilia-Romagna; 2003. dec.
- biotudományok: Milano, Lombardia; 2004. márc.
- repülési- és űrtechnológiák: Castel Romano, Lazio; 2004. máj.
- ICT: Milano, Lombardia; 2004. júl.
- új anyagok: Milano, Lombardia, 2004. júl.
- integrált intelligens rendszerek: Genova, Liguria; 2004. szept.
- molekuláris orvosbiológia: Trieszt, Friuli-Venezia Giulia; 2004. okt.

A technológiai körzetek kiválasztása eddig döntően a termelési és kutatási koncentrációt illusztráló tudományos és technológiai indikátorok, valamint ipari és kereskedelmi statisztikai adatok elemzése alapján történt. Jelenleg folyamatban van 11 új technológiai körzet kialakítása 7 déli régióban.

## 1. 4. Jelentősebb események a K+F+I területén

A beszámolási időszak legfontosabb TÉT-vonatkozású eseményei Itáliában:

2004. július:

- „Az olasz K+F nemzetközi kapcsolatai” konferencia, Külügyminisztérium
- A lombardiai régió kutatási csúcsértekezlete, Milánó

2004. szeptember:

- A Confindustria kutatási vitanapja, Róma
- A Genova-i technológiai körzet felavatása

2004. október:

- A trieszti technológiai körzet felavatása

2004. november:

- A Confindustria innovációs vitanapja, Parma

2004. december:

- A G8 országok kutatási minisztereinek soros informális találkozója, Velence

2005. január:

- Az Országos Kutatás-Értékelő Bizottság beiktatása
- Euro-mediterrán konferencia, Catania

2005. február:

- A Microsoft- Trento-i Egyetem közös kutatóközpont avatása

2005. március:

- Innovációs és kutatási megállapodás a régiók, a Confindustria és a szakszervezetek között

2005. április:

- Idegkutatási központ felavatása, Róma

2005. május:

- Konferencia a technológiai körzetekről, Milánó

2005. június:

- Népszavazás a mesterséges megtermékenyítésről
- Az egyetemi oktatók 3. európai szimpóziuma

2005. július:

- Második nemzetközi e-gov. és e-health konferencia és kiállítás, Milánó
- III. Euro-mediterrán Laboratórium, Milánó

A közeljövő legrangosabbnak ígérkező TÉT eseménye:

2005. szeptember 21.-23. Velence: Világforum a tudomány jövőjéről.

## 1. 5. Olaszország kétoldalú és multilaterális TÉT kapcsolatai

Az elmúlt év során az olasz Kutatási Minisztérium új típusú kétoldalú TÉT kapcsolatok kialakítását szorgalmazta legfontosabbnak ítélt stratégiai partnereivel : ennek lényege, hogy a hagyományos kutatói mobilitási programok mellé strukturáltabb, fókuszáltabb és speciálisan

finanszírozott együttműködési formákat indítottak el az intézményközi kooperációk bázisán. A leggyakoribb új forma a közös laboratóriumok létesítése, amelyek mind tudományos, mind pénzügyi tekintetben az egyenrangúság elve alapján működnek, és az olasz tudomány és gazdaság számára egyértelmű előnyökkel kecsegtetnek.

Az elmúlt egy év során a kutatási miniszter asszony által aláírt új megállapodások prioritási körzetenként a következő országokkal (és azon belül konkrét intézményekkel) kerültek megkötésre (vagy vannak előkészítés alatt):

- G8: USA, Japán, Kanada, Nagy-Britannia, Franciaország, Oroszország
- Feltörekvő országok: India, Kína
- Mediterrán- térség: Spanyolország, Portugália, Izrael, Tunézia, Marokkó, Egyiptom, (Törökország, Palesztin Hatóság)
- EU- tagjelöltek: Bulgária.

Az USA-ban például az olasz fél a következő intézményekkel írt alá kétoldalú megállapodást: MIT, Caltec, UCLA, Harvard, NSF és NIH. Japánban a Waseda Egyetem és a Tokió Egyetem a fő partner. Kanadában pedig a múlt hónapban Letizia Moratti jelenlétében 14 kétoldalú megállapodás aláírására került sor olasz és kanadai intézmények részéről a rákkutatás, az űrkutatás, a biotechnológiák, az ICT, a nanotechnológia és a környezeti kémia területén közös laboratóriumok létrehozása céljából.

Olaszország részvételét a multilaterális Tét együttműködésekben az Oktatási és Kutatási Minisztérium koordinálja. Ez kiterjed többek között az ENSZ (UNESCO, FAO), a NATO, az ESO, a CERN, az IAEA, az EMBC, az EMBL, az ICTP, az IIAS, az EUREKA és a COST keretében kifejtett olasz aktivitásra is. Külön figyelmet fordítanak a trieszti Area Science Parkban működő nemzetközi K+F szervezetek: az ICTP, az ICGEB, az ICS, a TWAS, az IAP és a SISSA munkájának támogatására. Szintén Triesztben található a KeK Tét-munkacsoportja is. Olaszország volt a házigazdája tavaly decemberben a G8 országok kutatási miniszterei félévenkénti soros informális konzultációjának. Az akkor elindított kezdeményezéseknek köszönhetően az idén júniusi kanadai találkozón két olasz javaslat is elfogadásra került: az egyik a fertőző betegségek kutatására létrejövő új központ a trieszti ICGEB segítségével Fokvárosban; a másik egy nemzetközi hálózat létrehozását célozza a környezetbarát, ún. „zöld” vegyipar vívmányainak elterjesztésére a velencei központú, olasz egyetemközi zöld-kémiai konzorcium tapasztalatai alapján.

## **2. Olaszország kapcsolata az EU-val a kutatás-fejlesztés-innováció területén**

### **2. 1. Olaszország hozzájárulása az EU K+F+I politika alakításához és megvalósításához, a közös európai célok eléréséhez**

Olaszország az Európai Közösség alapító tagja és a jelenlegi EU költségvetésben Németország, valamint Franciaország után az Európai Unió harmadik legjelentősebb nettó befizetője. 2003. második félévében, soros EU elnökségük alatt, számos az európai K+F+I



dinamizálást célzó kezdeményezést indítottak el (akcióterv, növekedési kezdeményezés). Az idén jóváhagyott 2005-2007-es Nemzeti Kutatási Tervhez írott előszavában a kutatási miniszter érinti a lisszaboni és barcelonai célok megvalósítására tett olasz erőfeszítéseket is. Eszerint az olasz kormány már a 2002-es Kutatási Irányelvekben prioritásként emelte ki a 2000-es lisszaboni Európai Tanács ülésének célkitűzését, hogy az EU 2010-re a legversenyképesebb tudásalapú gazdasággá váljon. A 2002-es Barcelona-i ET iránymutatását, hogy 2010-re 1%-ra kell emelni az állami, és 2%-ra a magán K+F kiadásokat, számos okból nem sikerült időarányosan teljesíteni Itáliában. A kedvezőtlen nemzetközi gazdasági tendenciák mellett ezt megnehezíti az olasz államadósság és a deficit EU által megkívánt csökkentésének szükségessége. Mindemellett a jelenlegi kormány megállította és megfordította az állami K+F kiadások csökkenésének 1990-től 2000-ig tartó tendenciáját, és a 2005-ös költségvetés maradéktalan teljesülése esetén az állami K+F kiadás elfogja érni a GDP 0,7%-át, ami igen közel esik az európai átlaghoz. Az igazán nagy hiány a vállalati K+F befektetések területén mutatkozik az olasz termelési profilok és vállalatméreti jellemzők miatt. Az olasz kormány határozott szándéka, hogy a gazdaság teljesítményének függvényében növelje az állami kutatási ráfordításokat és indirekt ösztönzési eszközökkel bátorítsa a vállalati kutatás – fejlesztés - innováció volumenének növekedését.

## **2. 2. Olaszország részvétele a 6. keretprogramban és az EU egyéb innovációs tevékenységében**

Az olasz kutatási kormányzat kiemelt jelentőséget tulajdonít az olasz részvételnek az EU 6. keretprogramjában, és ehhez egy hatékony információközvetítő hálózattal nyújt segítséget az érdekelteknek. A legutóbbi összegzések (2004. október) szerint az 1., 2., 3., 4. és 6. tematikus prioritás területén az olaszok által beadott pályázatok száma csak kevéssel maradt el a német és brit javaslatokétól. A befogadott és tárgyalási fázisban lévő projektszám a következő: Németország –538, Franciaország – 452, Egyesült Királyság – 448 és Olaszország – 420. Ez az eredmény kielégítő, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy az olasz kutatók száma kb. feleannyi, mint a másik három országban. Az integrált projekteknél az olasz kutatócsoportok részvétele a 3. helyen van Németország és Franciaország után. 66 jóváhagyott kiválósági hálózatban vesznek részt olasz kutatók. A nyertes olasz kutatócsoportok 34%-a az egyetemeken, 27%-a az állami és magán kutatóintézetekben, 12%-a a kis-és közepes vállalatoknál és 12%-a a nagyvállalatoknál dolgozik. Összességében a beadott pályázatok 55%-ában van olasz részvétel, 14%-ukban olasz koordinátor szerepel. Az átlagos sikerarány 13%-os a koordináció és 19%-os a részvétel esetén. Az olasz koordináció leginkább az innováció, a biotechnológiák és a fenntartható fejlődés területén erős. A 9,2%-os olasz pénzügyi visszatérülés /9,95% az EU 25-ökre vetítve/ a negyedik helyet jelenti Németország, Nagy-Britannia és Franciaország után. A legnagyobb %-os visszatérülés az innováció, a nanotechnológiák és a NEST/SSP területén tapasztalható, ezt követi az előző kp-nál némileg szerényebb mértékben az ICT. A legnagyobb ipari részvétel a KKV-k 2., 3., és 4. specifikus aktivitásában tapasztalható. Az olasz régiók közül legnagyobb arányban Lombardia és Lazio vett részt eddig a 6. kp-ban.

Rendkívül fontos Olaszország számára, hogy elmaradott déli térségei az Európai Strukturális Alapokból az 1. célkitűzés keretében K+F infrastruktúra-fejlesztésre komoly addicionális forrásokhoz juthatnak. A „Tudományos Kutatási, Technológia-fejlesztési és Felsőfokú Képzési Nemzeti Operatív Program 2000 – 2006 az 1.-es célkitűzés keretébe tartozó régiók számára” (PON) három legfőbb prioritása a vállalati K+F támogatása, a felsőoktatási és kutatási rendszer megszilárdítása és az emberi erőforrás fejlesztése. A PON teljes közkerete 1,7162 md €, amelyből 1,1915 md € EU-s és 524,8 nemzeti forrásból származik. Ehhez járul újabb 0,126 md € prémium az EU-tól a keretek 95%-ának lekötése eredményeképpen, valamint 0,15 md € a az előző PON (1994/1999) visszafizetéseiből. Kizárólag nemzeti forrásból az olasz Tárcaközi Gazdasági Tervezési Bizottság is rendelkezik egy 0,996 md €-s felsőoktatási, kutatási és innovációs kerettel az elmaradott térségek felzárkóztatására. Tehát Dél-Olaszország, a Mezzogiorno ilyen irányú támogatására 2006-ig mintegy 3 md € áll rendelkezésre.

### **2. 3. A TÉT attasé EU-val kapcsolatos szakmai tevékenysége**

Dinamikus volt a fejlődés a multilaterális TÉT kooperációkban való együttes magyar-olasz megjelenés vonalán. Az EU 6. kutatási keretprogramjában benyújtott olyan pályázatok száma, amelyben legalább egy-egy olasz és magyar kutató is részt vesz, 2005. januárjában már megközelítette a 450-et. Ebből lemérhető a kétoldalú együttműködések jelentős multiplikátor hatása is.

A magyar EU tagság első éve a kutatási konzorciumok kialakítása tekintetében nem hozott jelentős változást, mert a keretprogramoknak már 1999 óta társult tagjai vagyunk. Ugyanakkor fokozódott az olasz érdeklődés a közös EU kutatási pályázási lehetőségek iránt, és a TÉT attasét neves olasz egyetemek hívták meg előadni a magyar K+F-ről. Lényegi különbség viszont az EU kutatási döntéshozatalában való részvételünkkel járó nagyszámú, megalapozott és gyors állásfoglalás követelménye. E tekintetben a TÉT attasé az olaszországi álláspont formálódásának nyomon követésével segítette az otthoni munkát.

A TÉT attaséi munka részeként az EU-val kapcsolatos szakmai tevékenységem célja a magyar tagállami működéshez való hozzájárulás volt a kétoldalú koordináció segítségével. Ennek keretében igen jó személyes kapcsolatot sikerült kialakítanom az olasz Európai Kutatási Promóciós Ügynökség /APRE/ igazgatónövével. Az általuk szervezett valamennyi EU-s rendezvényen részt vettem, ezekről a központnak jelentést készítettem, illetve ott tájékoztatást adtam a magyar kutatási EU-s szereplésről. Privilegizált kapcsolatot ápolok a Pénzügyi és Gazdasági Minisztérium Strukturális Alapokért felelős főigazgató asszonyával is. Hozzá és az APRE vezetőjéhez konzultációt is szerveztem a kétoldalú TÉT VB-re kikergetett magyar delegáció számára. Szintén jó személyes kapcsolatot tartok fenn a Kutatási Minisztérium EU-ügyekért felelős osztályvezetőjével. Ez tette lehetővé például a közelmúltban a magyar „Top Centers of Excellence” javaslattal kapcsolatos pozitív informális olasz vélemény gyors felderítését.

Az EU projekttegyezésre Rómába érkezett magyar delegációk munkáját minden esetben segítettem (pl. TÉT Alapítvány, Corvinus Egyetem IKU). EU-s rendezvényeken elláttam a magyar K+F promócióját (pl. beszélgetés a magyar tudományról Busquin korábbi kutatási biztossal Rómában). Felkérésre előadást tartottam a magyar K+F-ről és részvételünkről az EU

keretprogramban (Politecnico di Milano, 2005. január vége; Università Federico II, Nápoly 2005. március eleje).

Az elkövetkező egy év kiemelt feladata lehet az EU 7. keretprogramja (2007-2013) végleges struktúrájának és finanszírozásának kialakításában való közös részvétel elősegítése.

### **3. Olasz - magyar K+F+I kapcsolatok**

#### **3. 1. Az olasz-magyar K+F+I együttműködés**

Magyar-olasz relációban a tudományos és technológiai együttműködés az 1965-ben megkötött műszaki-tudományos kormányközi egyezmény által meghatározott keretekben folyik.

Az együttműködés korszerűbbé tétele érdekében 2003. május 21-én Rómában – a Magyar Kutatás-fejlesztési Napok keretében – írták alá a Magyar Köztársaság Kormánya és az Olasz Köztársaság Kormánya közötti tudományos és technológiai együttműködési (új) keretmegállapodást, amely azonban majd csak a két fél általi ratifikáció után lép hatályba. Az új megállapodás a két ország 1965. szeptember 21-én kötött, és a mai nemzetközi gyakorlat által már meghaladott műszaki-tudományos együttműködési egyezmény helyébe lép. Az új megállapodás – többek között – kiterjed a tudományos és a technológiai együttműködés meghatározó formáira és szakterületeire, magában foglalva a műszaki- és természettudományi-, valamint a társadalomtudományi kutatási tevékenységet (a bölcsészettudományok kivételével). Elősegíti a feleknek az európai integráció részét képező programokban való közös fellépését és részvételét. A tudományos és technológiai ismeretek és tapasztalatok átadása révén növeli a nemzeti tudományos és technológiai potenciált, a tudományos eredmények gyakorlati alkalmazása révén hozzájárul a gazdaság technológiai fejlődéséhez, ezen kívül elősegíti a többoldalú (pl. magyar – olasz - szlovén) és a regionális TÉT együttműködéseket. Emellett sokrétűbb és korszerűbb együttműködési formákat és bővülő olasz pénzügyi támogatást tesz majd lehetővé.

2004. szeptemberében nyújtotta be az olasz kormány a külügyminiszter gondozásában, – az EU-ügyi-, a regionális-, a gazdasági-, az oktatási és kutatási- valamint a kulturális miniszterrel egyetértésben – az olasz Képviselőháznak jóváhagyásra az új magyar-olasz, kétoldalú kormányközi tudományos kutatási és technológia-fejlesztési megállapodást, amelyet a szerződő felek 2003. május 21-én írtak alá Rómában. A Képviselőház Külügyi Bizottsága 2004. októberében tűzte napirendre a szerződés tárgyalását, és megküldte azt véleményezésre az Alkotmányügyi-, a Kulturális-, az Ipari és az EU-ügyi bizottságnak. Ezek mindegyike kedvezően foglalt állást 2005. január végéig, tehát ennek alapján remélhetően a ratifikációs törvény a közeljövőben jóváhagyják.

A 2004-2007 évekre szóló kétoldalú kormányközi TÉT munkaprogram gerincét a közös kutatási projektek alkotják. A legutóbbi, 2003. novemberi vegyes bizottsági ülésen 31 olyan kutatási projektet fogadtak el, amelyek megvalósításához a két kormány 3 éven át mobilitási támogatást nyújt, míg 2 kiemelt fontosságú projekt teljes finanszírozását az olasz fél vállalta. A projektek az orvostudományok, az informatika, a környezetvédelem, az agrártudományok, a biotechnológia, az anyagtudományok és a kulturális javak megőrzésének témakörét ölelik fel. A kiemelt projektek egyike a veszprémi és a milánói egyetem kooperációja az orvosi informatika és a táv-gyógyítás területén, a másik a sienai egyetem és a szegedi egyetem

közös gyógyszerfejlesztése. Olaszország egyik legfontosabb partnerünk a multilaterális TÉT kapcsolatok tekintetében is, és az eddig támogatott bilaterális projektek sikeresen készítették elő közös részvételünket a COST, EUREKA, NATO és EU-s K+F pályázatokon is.

A 2004-2007 évekre szóló kétoldalú kormányközi TÉT munkaprogram első másfél évének tapasztalatai szerint sikeresen beindult az együttműködés a 2003. novemberében elfogadott 31 mobilitási projekt és 2 kiemelt fontosságú közös projekt esetében is. Ez utóbbiak közül a szienai egyetem és a szegedi egyetem közös gyógyszerfejlesztése keretében 2004. novemberében sikeres nemzetközi szemináriumra került sor Siena-ban, brit kutatók bevonásával. A másik kiemelt projekt a veszprémi és a milánói egyetem kooperációja az orvosi informatika és a távgyógyítás területén. Veszprémben jövő tavaszra terveznek szakmai szemináriumot.

Tovább bővültek az intézményközi kétoldalú TÉT kooperációk is. Jelenleg mintegy 60 közös kutatási projekt fut, amelyeket rendszerint kiegészít a posztgraduális képzésben való együttműködés is, lehetővé téve a tehetséges fiatal kutatók bevonását. Magyar részről a legaktívabb partnerek az MTA KFKI, KKKI és KÉKI, valamint a felsőoktatási intézmények közül a BME, a SOTE, az ELTE, a Pécsi, Szegedi és a Debreceni Egyetem, továbbá a Richter gyógyszergyár.

A következő beszámolási év kétoldalú eseményei közül kiemelendő a 2005. október 23. és 27. között Pécsen tartandó soros magyar-olasz spektrokémiai szimpózium és a Veszprémi Egyetem által 2006. május végére tervezett átfogó magyar-olasz TÉT együttműködési szeminárium az 1966-ban életbelépett TÉT egyezmény 40. évfordulóján.

Emellett a bilaterális kapcsolatokban fontos célként merülhet fel együttműködés kialakítása az olasz technológiai körzetekkel, a kis-és középvállalati technológiai kooperáció elősegítése és az EU forrásokat is felhasználó, olasz regionális innovációs eredmények hazai adaptálása céljából. Ennek érdekében javasoljuk, hogy a jövő év első negyedévében kerüljön sor egy NKTH-elnöki látogatásra az egyik észak-olaszországi technológiai körzetben (pl. Torino wireless).

### **3. 2. A TÉT attasé kapcsolatépítő, promóciós és forrásfeltáró tevékenysége**

Olaszország hazánknak TÉT-diplomáciai szempontból is fontos partnere. Ezért a római TÉT attasé napi feladatai rendkívül változatosak, összetettek és szerteágazóak a tudományos együttműködés további elősegítése területén.

#### *Információs munka*

Az olasz K+F magyarországi naprakész nyomon követhetősége érdekében rendszeresen – döntően első kézből származó – információkat terjesztettem feljelentések, táviratok és hírlevél-hírek formájában olyan fontos témákban, mint az olasz TÉT politika alakulása, az egyetemek és kutatóintézetek helyzete, a vállalati innováció kérdésköre, és az egyes területeken létrejövő kiválósági központok és technológiai körzetek. A magyar innovációs törvény végrehajtásához szükséges NKTH előterjesztésekhez az olasz helyzet és „best practice” bemutatásával járultam hozzá. Ország-specifikus feladatként felderítettem az olasz „inno-csekk” kezdeményezés minden részletét.

### *Tájékoztatás, promóció*

A célzott TÉT tájékoztató tevékenységem az alábbiakban foglalható össze:

- A magyar K+F pályázatok és ösztöndíjak felhívásainak terjesztése,
- Az otthonról kapott K+F anyagok terítése az olasz szakintézményekben, szaksajtóban,
- Előadások tartása felkérésre a magyar K+F-ről (Milánó, Nápoly),
- A bejövő TÉT –érdeklődések szakszerű megválaszolása,
- Személyes beszélgetések olasz K+F döntéshozókkal,
- Sajtókommunikék készítése a magyar vonatkozású TÉT eseményekről,
- Az olasz TÉT rendezvények mentén tájékoztatás a magyar tudományról,
- Új TÉT vezetők megkeresése és tájékoztatása,
- Olasz előadók felkérése magyar konferenciákra,
- A magyar tiszteletbeli konzulok képvén tarása K+F ügyekben,
- A WSF olasz meghívottjai körében az esemény promóciója.

### *Kapcsolatépítés*

Aktívan részt vettem az olasz tudományos élet rendezvényein, és az örökölt, ill. első évben kialakított kapcsolati kört igyekeztem bővíteni az államigazgatás, a kutatóintézetek, az egyetemek, a regionális TÉT szervezetek és a Diplomáciai Testület TÉT felelősei köréből. A 2004. decemberében brit kezdeményezésre alakult római TÉT attaséi klub egyik alapító tagja vagyok, és a magyar nagykövetség remélhetőleg a közeljövőben házigazdája lehet a klub egy találkozásának, amelyre az olasz kutatási miniszter új diplomáciai tanácsadója hivatalos. Folyamatosan tartottam a kapcsolatot a magyar-olasz kétoldalú kormányközi projektek olasz és magyar témavezetőivel is. Kiváló munkakapcsolatot tartottam fenn a budapesti olasz nagykövetség TÉT attaséjával. A természettudományok és a társadalomtudományok közti interdiszciplináris területek által megkövetelt együttműködésre törekedtem a Római Magyar Akadémia tudományos igazgatóhelyettesével is.

### *Forrásfeltárás*

Folyamatosan közvetítettem haza az olasz TÉT-pályázati, ösztöndíjas és egyéb együttműködési lehetőségeket, EU-s partnerkereséseket, és tájékoztattam az érdeklődő potenciális olasz partnereket a kétoldalú, EU-s és egyéb multilaterális TÉT-kooperáció lehetőségeiről.

### *Delegációs munka*

Minden jelentkező, Rómába érkező TÉT delegáció munkáját a helyszínen segítettem az általuk igényelt módokon.

### *Tanácsadás, döntés-előkészítés*

A kiérkező állami vezetők és a nagykövet részére, az ő szintjükön felmerülő K+F+I kérdésekben döntés-előkészítő háttéranyagot ill. tárgyalási irányelveket készítettem (Pl. Gyurcsány –Illy találkozóra a triezsti „tudásalapú” vilákiállítás ügyében).

#### **4. A Tét attasé részvétele a nagykövetség egyéb területeken folytatott tevékenységében**

A Tét kapcsolatokon kívül a környezetvédelmi, az informatikai és távközlési, az egészségügyi, a szociális kapcsolatok ápolása, valamint a Római Magyar Akadémia elsődleges felelőssége mellett a köz- és felsőoktatási kapcsolatok nagykövetségi koordinációja is feladataim közé tartozik. A politikai területen a Latin-Amerikával és a szub-szaharai Afrikával kapcsolatos olasz külpolitikát kell nyomon követnem. A sajtóattasé helyetteseként, távollétében egyike voltam a legtöbb sajtószemlét készítő munkatársaknak. Esetenként – nagykövetségi döntés alapján – gyermek- és ifjúsági, munkaügyi, esélyegyenlőségi, non-proliferációs, kulturális, gazdasági és közvetlen oktatási ügyeket is gondoztam. A nyári és év végi szabadságolások kapcsán rövid időre a nagykövetség ideiglenes ügyvivői feladatait is elláttam.

Mindez kapcsolattartást igényelt Magyarországon az NKTH, a KüM, az MTA, a KVM, az IHM, az EüM, az ICSSZEM és az OM illetékeseivel; Olaszországban pedig a KüM, a Közoktatási, Felsőoktatási és Kutatási Minisztérium, a Környezetvédelmi Minisztérium, a Technológiai és Innovációs Miniszter Hivatala, az Egészségügyi Minisztérium, valamint a Munkaügyi és Szociális Minisztérium szakreferenseivel.

A környezetvédelmi területen legjelentősebb feladatomban a 2004. július végi részvételem volt a magyar kormány képviselőjeként az Olaszországban rendezett soros Nemzetközi Bálnavadászati Konferencián, ahol hazánk frissen felvett tagként, kényes szavazatarányok közepette először vett részt a természetvédők oldalán.

Az ICT területén 2005. március 10-én kétoldali konzultációra került sor Rómában Dr. Bánkúti Erzsébet, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium infokommunikációs szabályozási helyettes államtitkára és olasz partnere: Dr. Giancarlo Innocenzi, az olasz Kommunikációs Minisztérium kommunikációs államtitkára között elsősorban a földfelszíni digitális televíziózás témakörében.

Az egészségügyi kapcsolatokban kiemelt feladatomban volt egy gyógyfürdővel és gyógyturizmussal foglalkozó, Olaszországban szervezett konferenciára megfelelő magyar előadó biztosítása.

Róma, 2005. július 15.

Dr. Pánczél Mária  
Tét attasé